

TVOŘENÍ SLOV ODVOZOVÁNÍM

PODSTATNÁ JMÉNA

I. NÁZVY ČINITELSKÉ

Nejčastější přípony: **-tel/-telka, -č/-čka, -ce/-kyně, -ec/-kyně, -ník/-ice, -ák/-ačka, -čí, -ář/-ářka: ředitel /ředitelka, řidič /řidička, soudce /soudkyně, znalec /znalkyně, odborník /odbornice, zpěvák /zpěvačka, rozhodčí, čtenář /čtenářka.**

Odvozují se většinou od sloves. Označují původce nějaké činnosti. Příponou **-tel** se zpravidla vyjadřuje činnost duševní, zatímco **-č** činnost fyzická: ředitel X řidič.

sbírat – sběratel, toulat se – tulák, vodit – vůdce

zradit – zrádce, vyhrát – výherce, nastoupit – nástupce;

tázat – tazatel, řídit – řidič

herec - herečka

1. Tvořte od následujících sloves podstatná jména mužského a ženského rodu pomocí výše uvedených přípon.

(např. **hlásit pořad – hlasatel a hlasatelka pořadu, hasit oheň – hasič ohně, chodit – chodec a chodkyně**

řídít podnik	řídít auto
nosít vyznamenání	nosít zavazadla
překládat poezii	tlumočit z angličtiny
stavět chrám	hlídat stavbu
osvětlovat scénu	(o)chránit přírodu
(vodit)/vést stranu	pořádat koncert
poradit prezidentovi	darovat krev
obhájit obžalovaného	vychovat děti
vrhat kouli	jezdit
hrát v divadle	běžet
spravovat statek	hrát karty
zápasit	lovit perly
soudit	závodit
najímat si byt	plavat.....
	válčit
	najímat byt

pracovat	zpívat
žebrať	kouřit
dívat se	pít
řezat	potápět se
zajímat se	vynalézt
volit stranu	bojovat za svobodu
zastoupit ředitele	zabít
obchodovat	vandrovat
spát	holit
stříhat	
lhát	tancovat
	škodit
	popírat

! **zabíjačka** (*domáci porážka a zpracování prasete*)

2. Uved'te slovesa (v obou videch), od kterých jsou odvozené tyto názvy a řekněte, jakou činnost dělají.

Např. obhájce – obhajuje / obhájí podezřelého u soudu

zastánce	odpůrce	popravčí
svůdce	žalobce	rozhodčí
příjemce	plátce	průvodčí
únosce	doprovce	výběrčí
obránce	průvodce	mluvčí

II. NÁZVY KONATELSKÉ

Nejčastější přípony: **-ář/-ářka, -ař/-ařka, -(n)ík/-ice, -ista/istka, -ák/-ačka**: *angličtinář /angličtinářka, zubař /zubařka, kadeřník /kadeřnice, stážista /stážistka, voják /vojačka*.
Odvozují se výhradně od podstatných jmen. Označují osobu, která s věcí vyjádřenou podstatným jménem něco koná: vyrábí ji, udržuje, opravuje, pěstuje apod.

C, K → Č

rukavice - rukavičkář
zámek - zámečník

CH → Š

hřích – hříšník

3. Tvořte názvy osob od následujících podstatných jmen pomocí přípon **-ař/-ařka, -ář/-ářka, -(n)ík/-ice**:

mlýn, rukavice, kronika, hora,
kožešina, divadlo, zlato, zeď,
buben, stroj, sklo, kov, uzenina.....,
hodiny, klenot, kadeř, hřích,
clo, házená, žeh zámek, zub ;
vína;
ryba, četa, veslo, hvězda, branka,
cukr, stavba, včela, zvon, brusle ,
víno, oprava, elektrika

viník; vinice (*vinohrad*)

zvonář, -ka (*ten, kdo vyrábí zvony*); zvoník (*ten, kdo zvoní*) X zvonice (*věž*)

Dlouhá přípona **-ář** je ve slovech jednoslabičných a víceslabičných (*lhář, opravář*), dvouslabičná slova mají jak krátkou příponu **-ař**, tak dlouhou **-ář** (*lyžař, cestář*).

Odvozováním pomocí přípon **-ař, -ář** a **-ák** často ze dvou slov tvoříme slovo jedno. Tomuto procesu říkáme univerbizace: *železničář* (pracovník železnice), *češtinář* (učitel češtiny), *parták* (člen party, spolupracovník). Některá pojmenování jsou za hranicí spisovného jazyka a patří do obecné češtiny.

4. Řekněte, jak následující slova byla utvořena a určete, zda patří do spisovného jazyka, nebo do obecné češtiny:

povídkař, koulař, ulevvák, kulisák, vinař, kapsář, dopravák, cirkusák, slalomář, spojař, tunelář, křížovkář, pravičák, levičák, stánekář, pašerák

5. Nahrad'te slovní spojení jedním slovem (většinou nespisovným). Použijte přípon **-ák**, **-ář**, **-ka**, **-ice**, **-ina**:

činžovní dům, panelový dům, věžový dům, Karlovo náměstí, stanice metra **I. P. Pavlova**, nákladní auto, výpadová silnice, sanitní vůz, osobní vlak, spací pytel, fotografický aparát, táborový oheň, devítiletá škola, učitel **angličtiny**, písemná práce, hrubá chyba, diplomová práce, státní zkouška, úřad práce, dětský domov, vlečný vůz, základní škola, základní barva (první vrstva nátěru), igelitová taška, ojeté auto

6. K podstatným jménům uveďte ženský rod. Použijte při tom přípon **-ka**, **-ice**, **-yně**, **-kyně**, **-na**:

K → C, Č

milovník a milovnice
právník a právníčka

H, G → Ž

sluha a služka
sociolog a socioložka

turista a

vrah a

předseda a

zrádce a

starosta a

vystěhovalec a

historik a

stařec a

biolog a

politik a

psycholog a

bojovník a

ministr a

kolega a

poslanec a

gymnasta a

úředník a

sportovec a

právník a

začátečník a

pianista a

chirurg a

tchán a tchyně; otrok a otrokyně;

kníže a kněžna; stařec a stařena

vdovec a vdova; kmotr a kmotra